

Nr 348.

Av herr **Hagman** i Stockholm, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 175, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 1, 2, 9 och 37 §§ i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete.

Uti den 11 mars innevarande år avlåten proposition nr 175 har Kungl. Maj:t föreslagit vissa ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916.

Kungl. Maj:t har därvid bl. a. föreslagit höjning av det i lagens 9 § stadgade belopp 1,800 kronor, vartill genom olycksfall skadad persons årliga arbetsförtjänst högst må beräknas, till 2,400 kronor ävensom höjning av det minimibelopp, 300 kronor, vartill enligt samma § arbetsförtjänsten lägst skall beräknas, till 450 kronor.

Bestämmandet av maximi- och minimibeloppen måste naturligtvis i hög grad göras beroende av föreskrifterna om beräkandet av arbetsinkomsten.

Enligt den 9 § skall den årliga arbetsförtjänsten anses utgöra hela den avlöning — vinstandelar, där sådana förekommit, inräknade — som den skadade under ett år, räknat tillbaka från olycksfallet, åtnjutit av arbetsgivaren i den verksamhet, i vilken olycksfallet inträffat. Har under längre eller kortare tid av året den skadade icke av arbetsgivaren använts till arbete, eller kan avlöningen för någon tid av året på grund av bristfällig utredning eller av annan anledning ej bestämmas, beräknas avlöningen för den tid till belopp, som med hänsyn till avlöningen i arbetsorten under motsvarande tid för en arbetare av samma arbetsförmåga och med liknande arbete som den skadade eller eljast med hänsyn till omständig-

heterna prövas skäligt. Samma föreskrifter gälla, där den skadade under någon tid av året på grund av tillfälligt övertidsarbete eller annat särskilt förhållande åtnjutit väsentligt högre avlöning eller på grund av sjukdom eller annan oförvällad anledning åtnjutit väsentligt lägre avlöning än sådan arbetare, eller där vid tiden för olycksfallet hans arbetsförmåga redan var nedsatt på grund av tidigare olycksfall i arbete, så ock där den skadade för yrketutbildning eller endast tillfälligtvis använts till arbete, i vilket olycksfallet inträffat, eller där den skadade är minderårig.

Beträffande denna paragraf yttrade det särskilda utskott, som förberedande behandlade den nu gällande lagen, bl. a. följande:

»I denna § upptagas de stadganden, enligt vilka beloppet av den årliga arbetsförtjänst, som skall ligga till grund för ersättningarnes bestämmande, skall beräknas.

Som huvudregel gäller, att såsom den skadades årliga arbetsförtjänst skall anses hela den avlöning, han hos arbetsgivaren i den verksamhet, i vilken olycksfallet inträffat, åtnjutit under ett år, räknat tillbaka från olycksfallet. Denna regel kommer emellertid endast i tillämpning i de fall, då arbetaren under hela året arbetat hos en och samma arbetsgivare. (1:sta stycket, 1:sta punkten). Är så icke fallet, torde visserligen i många fall den avlöning han hade hos arbetsgivaren även komma att läggas till grund för beräkningen av arbetsförtjänsten under den övriga tiden, men om detta synes giva orimliga resultat, skola de i andra punkten upptagna bestämmelserna om skälighetsprövning jämväl tillämpas.

Om sålunda en arbetare, som endast under en del av året, t. ex. 3 månader, är anställd hos en viss arbetsgivare, under denna anställning drabbas av olycksfall, skall hans årsförtjänst beräknas till summan av hans verkliga arbetsförtjänst under de tre månaderna (huvudregeln) och hans (efter andra punkten) beräknade arbetsförtjänst under de återstående 9 månaderna. Denna beräkning av arbetsförtjänsten under de 9 månaderna skall enligt andra punkten så tillgå, att man beräknar vad i allmänhet i orten en arbetare, som är i den skadades ålder och har hans arbetsförmåga, kan förtjäna under 9 månader i samma slags arbete som det, vari den skadade var anställd, då olyckan inträffade. Finnes ej någon i orten med samma arbete, jämför man med någon som har närmast liknande. Finnas inga möjligheter till jämförelse, bedömes saken helt och hållet efter vad som är skäligt.

Den skälighetsprövning, som sålunda alltid skall äga rum, i fråga om tid, då arbetaren ej varit anställd i den verksamhet, i vilken olycks-

fallet inträffade, skall alltid ske efter nyss angivna grunder, oberoende av om arbetaren under tiden (de nio månaderna) varit anställd hos en eller flera andra arbetsgivare eller kanske gått sysslolös.

För att ytterligare belysa den nu angivna regeln må här följande exempel anföras: En arbetare har under tre månader haft arbete som skomakaregesäll hos en arbetsgivare mot en dagpenning av tre kronor om dagen; under 9 månader har han varit lantbruksarbetare hos en annan arbetsgivare med 2 kronor om dagen. Under det han arbetar som skomakare drabbas han av olycksfall. Hans arbetsförtjänst utgör då, om månaden räknas till 25 arbetsdagar, 3 gånger 75 kronor eller 225 kronor plus det belopp, som en skomakare i hans ålder och med hans färdigheter och arbetsförmåga kan heräknas förtjäna under 9 månader. Denna summa blir uppenbarligen densamma vare sig arbetaren icke arbetat de nio månaderna eller endast arbetat 6 av dem eller han arbetat hos 2, 3 eller flera lantbrukare o. s. v.

Hade omvänt olycksfallet inträffat under det han arbetade i lantbruket, hade hans arbetsförtjänst beräknats till 9 gånger 50 kronor eller 450 kronor plus den arbetsförtjänst, som en lantbruksarbetare kunde beräknas förtjäna under de återstående tre månaderna på året.

Är fråga om säsongarbete, gestaltar sig saken på liknande sätt. En murare har anställning hos en arbetsgivare 9 månader på året, men ej vintermånaderna, med 6 kronor om dagen. Under denna anställning drabbas han av olycksfall. Hans arbetsförtjänst utgör då dels vad han uppburit som murare eller 9 gånger 150 kronor och dels vad en murare i allmänhet kan beräknas förtjäna under de återstående tre vintermånaderna.

Har arbetaren under förmiddagarna arbetat hos en arbetsgivare och under eftermiddagarna hos en annan, förfares i regel, som om han endast en del av året varit hos den arbetsgivare, i vilkens verksamhet olycksfallet inträffat, och beräknas efter skälighetsprövning vad en liknande arbetare kan antagas förtjäna under de övriga timmarne på dagen.

De ovan angivna reglerna för arbetsförtjänstens beräknande finner utskottet i huvudsak tillfredsställande. Det sätt, varpå paragrafens andra punkt avfattats, synes lämna rum för hänsyn jämväl till sådana omständigheter som den skadades speciella färdigheter i yrket och dylikt.

Bland de särskilda omständigheter, som kunna föranleda skälighetsprövning, anser utskottet emellertid även böra upptagas det fall, då den skadade redan på grund av föregående olycksfall har fått sin arbetsförmåga nedsatt. Den skadade skulle nämligen eljest, oaktat bestämmelsen i 8 §, lätt kunna erhålla för låg ersättning.»

Förutom vad som sålunda yttrats av utskottet, torde — beträffande säsongarbete — få anföras följande uttalande av kommittén:

»Omfattar arbetsgivarens verksamhet säsongarbete, såsom mureri-arbete, ångbåtstrafik eller dylikt, skulle arbetsförtjänsten för den tid av året, under vilken verksamheten ej bedrives, beräknas till det i regel jämförelsevis obetydliga belopp, som skäligen kan anses utgöra en dylik arbetares genomsnittliga arbetsförtjänst under denna vanligen lediga tid.»

Beträffande det fall, att verksamhet väl icke är säsongarbete i egentlig mening men dock sådan, att arbetsgivaren på grund av verksamhetens beskaffenhet använder en arbetare endast under en del av året, yttrade kommittén:

»Använder arbetsgivaren, på grund av verksamhetens beskaffenhet, en arbetare under en viss tid av året, men är arbetet, i följd därav att verksamheten i sin helhet även pågår under den övriga delen av året, ävensom att avlöningen ej är större än för vanligt arbete i sådan verksamhet, icke att anse som säsongarbete i egentlig mening, torde arbetsförtjänsten för den tid, arbetaren icke varit i arbete hos arbetsgivaren, böra beräknas efter den avlöning dylikt arbete under denna tid i allmänhet betingar o. s. v. Med hänsyn till, att arbetsgivarens premie beräknas även efter arbetsförtjänsten, torde i regel avlöningen för den tid, den skadade icke varit i hans arbete, högst kunna uppskattas efter medelavlöningen för den skadade under arbetet hos arbetsgivaren.»

Vid tillämpningen av nu ifrågakomna lagstadgande har beträffande personer, som endast en del av dagen eller en del av året sysselsätta sig med försäkringspliktigt arbete och som övriga delar av dagen eller året äro sina egna arbetsgivare, fråga uppstått, huruvida vid beräkandet av årsinkomsten hänsyn endast skall tagas till den arbetsförtjänst, de haft i det försäkringspliktiga arbetet, eller med stöd av skälighetsprövningen hänsyn jämväl må tagas till deras arbetsförmåga under återstående delen av dagen eller året.

Enligt vad riksförsäkringsanstaltens protokoll för den 19 november 1918 i ett dylikt ärende utvisar, har inom Riksförsäkringsanstalten härvidlag gjort sig gällande olika meningar.

Fallet gällde en person, som två timmar om dagen hade städning å ett kontor och som i övrigt utförde dels arbete för sitt hem dels ock syning på ackord i sitt hem för olika personer. Majoriteten i riksförsäkringsanstalten ansåg, att man vid bestämmandet av årsinkomsten endast skulle taga hänsyn till den arbetsförtjänst, som den skadade under de 2 timmarne om dagen haft som städerska, och fastställde arbetsförtjänsten

till lagens minimibelopp 300 kronor, minoriteten däremot ansåg att skälighetsprövning borde komma till tillämpning.

Beslutet överklagades hos Kungl. Försäkringsrådet, som emellertid fastställde Riksförsäkringsanstaltens beslut.

Riksförsäkringsanstalten har i ett annat fall, där det gällde en hemmansägare, som om vintrarne brukade att utföra dagsverken vid en såg, men som övriga delen av året skötte sitt hemman, ansett att vid bestämmandet av årsinkomsten hänsyn endast skulle tagas till hans förtjänst av dagsverken under vintertiden, och beräknade med stöd härav årsinkomsten till endast 800 kronor. Mannen, som erhållit en svår skada medförande 30 % invaliditet, tillerkändes förty endast en livränta av 160 kronor om året.

Riksförsäkringsanstalten har jämväl haft andra liknande fall under bedömande.

Av ovanstående följer att man vid bestämmandet av årsinkomsten endast ansett sig böra taga hänsyn till den arbetsförtjänst, som den skadade förskaffat sig under den tid, som han sysselsatt sig med försäkringspliktigt arbete eller som han årligen brukar sysselsätta sig med sådant arbete.

Beträffande självständiga företagare, som endast en mindre del av året sysselsätta sig med försäkringspliktigt arbete, kommer sålunda ofta minimigränsen till användning.

Om en sådan person blir invalid, kommer han sålunda med nuvarande lagstiftning att få en livränta av 200 kronor, det må ha varit en aldrig så arbetsför person. Om han genom olycksfallet avlider, kommer hans änka att få en livränta av 75 kronor, sålunda betydligt mindre än enligt 1901 års olycksfallsersättningslag, enligt vilken livränta till änkan utgick med 120 kronor och hans minderåriga barn 50 kronor mot 60 kronor i nyssnämnda 1901 års lag.

Innan jag närmare ingår på den av Kungl. Maj:t föreslagna höjningen av minimigränsen 300 kronor, får jag framhålla, att jag finner den lagtolkning, som i dessa här ovan angivna fall tillämpats, synnerligen orättvis för alla de kategorier, som endast en del av året eller dagen syssla med försäkringspliktigt arbete. Det gäller här verkligt stora kategorier av arbetare och arbeterskor, till exempel hustrur, som tidvis utföra lönearbete, torpare som fullgöra ett mindre antal dagsverken om året, o. s. v.

De utländska lagar, där livräntan sättes i relation till arbetsförtjänstens storlek, intaga ock i förevarande hänseende en annan ställning än den svenska. Den svenska lagen torde stå tämligen ensam om sättet

för arbetsförtjänstens beräkning beträffande de kategorier, varom nu är fråga, och komma dessa följaktligen i Sverige i en synnerligen sorgligt ogynnsam ställning vid jämförelse med motsvarande kategorier i utlandet.

Med stöd av vad som ovan anförts, får jag därför hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att andra punkten i 9 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete av den 17 juni 1916 skall erhålla följande lydelse:

Har under längre eller kortare tid av arbetsdagen eller året den skadade icke utfört enligt denna lag försäkringspliktigt arbete eller eljest icke av arbetsgivaren använts till arbete, eller kan avlöningen för någon tid av året på grund av bristfällig utredning eller av annan anledning ej bestämmas, beräknas avlöningen för den tid till belopp, som med hänsyn till avlöningen i arbetsorten under motsvarande tid för en arbetare av samma arbetsförmåga och med liknande arbete som den skadade eller eljest med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt.

Skulle ovanstående förslag till lydelse av 9 § bifallas, kommer betydelsen av en minimigräns nästan att bortfalla. Denna gräns har oftast just haft betydelse för de kategorier, som beröras av den av mig begärda lagändringen.

Vinner däremot den av mig ifrågasatta ändringen i 9 § icke bifall, anser jag, att en väsentligt större höjning av minimigränsen är erforderlig än till de 450 kronor, som föreslås i Kungl. Maj:ts proposition 175, och får jag därför med stöd av vad som här ovan anförts alternativt hemställa:

att riksdagen måtte fastställa det minimibelopp, som anges i 9 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete av den 17 juni 1916 till 720 kronor.

Stockholm den 18 mars 1919.

Oskar Hagman.